

Диагностични средства за изготвяне на психологичен статус при деца и юноши

Психодиагностиката е област в психологията, разработваща методи за открояване на индивидуалните особености и перспективите в развитието на личността.“ (Психологичен речник 6, с.270)

За да се гарантира обективността на един психометричен тест, той трябва да отговаря на три ключови критерия:

- ▶ **Стандартизация.** Психометричният тест трябва да е базиран на резултатите от тестването на представителна извадка на група от хора. Стандартизираният тест също така следва да се провежда и администрира по един и същи начин.
- ▶ **Надеждност.** Психометричният тест трябва да дава последователни резултати всеки път, когато се използва, като не бива да се влияе в голяма степен от външни фактори. Например, ако един човек преминава тест, но се намира под голямо психическо напрежение поради някакви външни причини, резултатите от теста не бива да бъдат прекалено различни спрямо резултатите от тест, преминат в нормално състояние.
- ▶ **Валидност.** Психометричният тест трябва да измерва това, за което е предназначен. Ако човек преминава тест за измерване на определени негови способности или интереси, тестът следва ясно да демонстрира, че измерва именно въпросните способности или интереси, а нещо друго.

Преди да решим да приложим един тест,
е необходимо да си отговорим на
следните въпроси:

- ▶ **Каква е целта на теста?**
- ▶ **За каква група от лица е най-подходящ?**
- ▶ **До колко е точен и колко надеждни са резултатите му?**
- ▶ **До колко може да бъде сравнен с други тестове?**
- ▶ **Как се прилага , индивидуално или групово?**

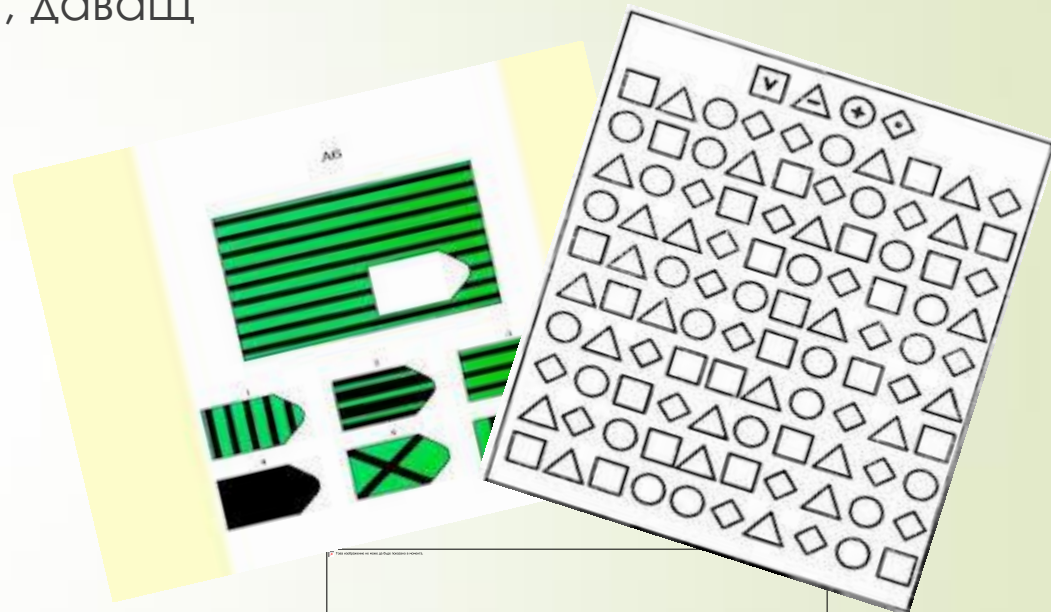

Класификация на методите въз основа на принципа, ролята и мястото на диагностика в процеса:

- I – ва група методи – Обективни тестове, при които обикновено има верен и неверен отговор. Това са основно тестове за диагностика на когнитивните процеси. Биват електронни (ПС) и бланкови. Когнитивните процеси и функции, обект на тази оценка, са: памет, внимание, мислене, интелект. Когнитивните (познавателните) процеси са част от човешката психика и за изследването им са разработени специфични психологически тестове. Нарушените когнитивни процеси могат да доведат до различни промени в поведението на човек.

Към тази група тестове се причисляват:

- Прогресивни цветни матрици на Рейвън, даващ коефициент за невербалния интелект
- Вексер – тест за интелект с вербална и невербална част
- Коректурни проби за изследване компонентите на вниманието
- 10 думи на Лурия – за памет
- Тестове и методи, изследващи мисловните процеси

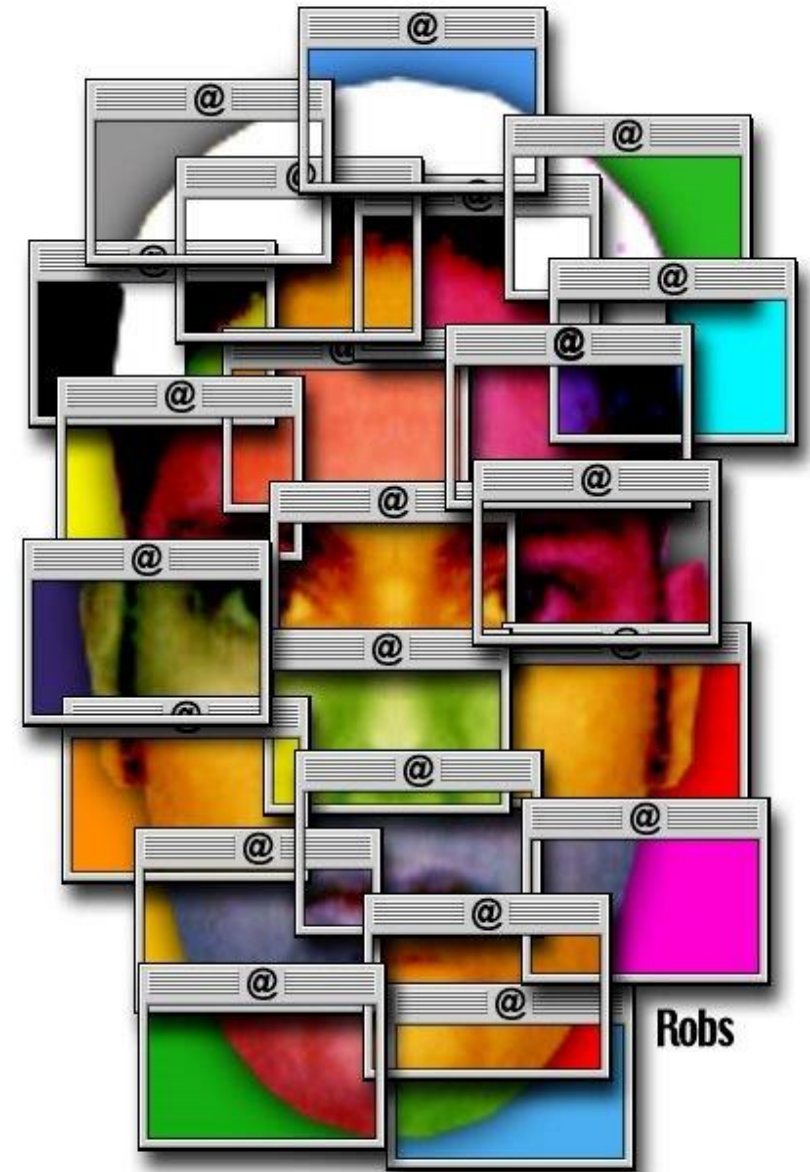
II – ра група методи

- ▶ Стандартизирани личностови методики (личностни въпросници), за диагностика на личностни дименсии; за психични състояния и проблеми или нарушения. Независимо, че са стандартизирани те в значима степен зависят от субекта – изследвано лице, от неговата степен на себепознание и ситуативна мотивация. Тук за разлика от първата група ролята на психолога е значима.
- ▶ Люшер
- ▶ Айзенк
- ▶ ММРІ

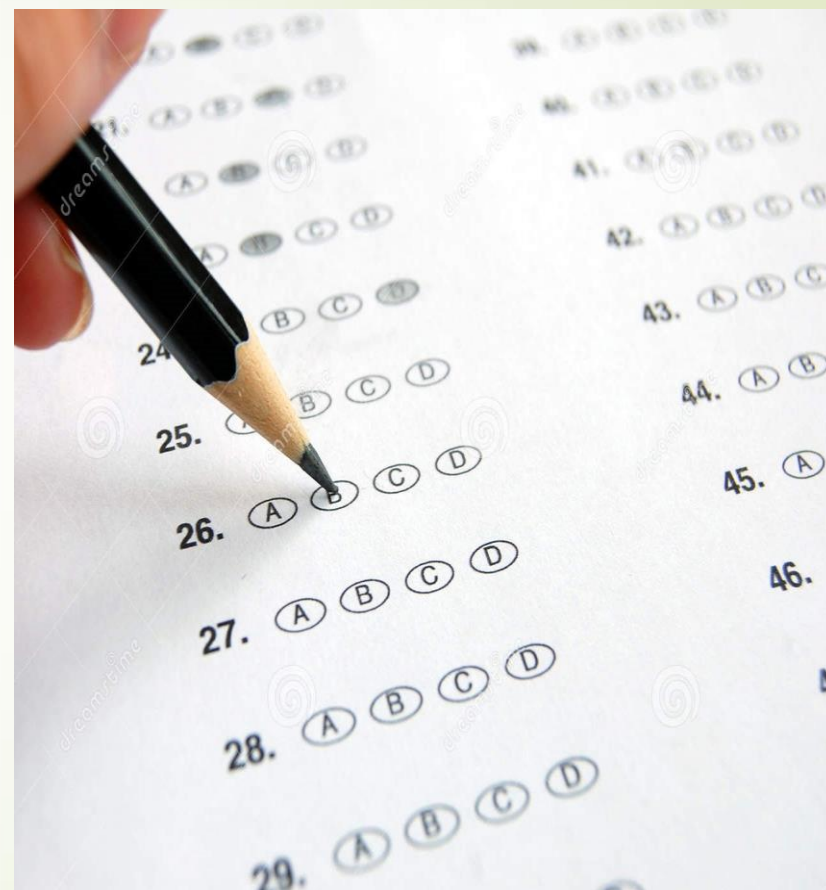
Цветови тест на Люшер

- ▶ **Цветовият тест на Люшер** е психологически тест, разработен от швейцарския психолог Макс Люшер. Цветовата диагностика на Люшер позволява да се измери психофизиологическото състояние на човек, неговата устойчивост на стрес, активността и комуникативните способности. Тестът на Люшер позволява да се определи причината за психологическия стрес, който може да доведе до появата на физически симптоми.
- ▶ Макс Люшер установява, че възприятието за цвета е обективно и универсално за всички, но индивидуалните предпочитания за избора на цвят са субективни. Това различие позволява да се измерят субективните състояния с помощта на тестови цветове.
- ▶ Пълният тест съдържа осем цвята: сив, тъмносин, синьозелен, червено-жълт, жълточервен, виолетов, кафяв и черен.

ЛИЧНОСТЕН ВЪПРОСНИК НА Х. АЙЗЕНК

- ▶ Личностният тест на Айзенк измерва два широко разпространени и независими аспекта на личността – Екстраверсия - Интроверсия и Сензитивност - Стабилност, които описват по-голямата част от разнообразието на човешката личност.
- ▶ Българската адаптация на въпросника на Ханс и Сибиле Айзенк е публикувана през 1984 г. от Ив. Паспаланов и Д. Щетински (Институт по психология-БАН). Той съдържа скали: екстраверсия - интроверсия, невротизъм, психотизъм и лъжа.
- ▶ Въпросникът е разработен в два варианта: за изследване на деца и подрастващи до 15 г. и вариант за лица над 16 год. възраст, със съответните норми.

MMPI -Минесотски многофакторен личностен въпросник за изследване на ЮНОШИ

- Специалната версия за изследване на юноши е свързано с наличието на фактори, които са пряко свързани с качеството на оценката на изследваните лица от тази възрастова група.

Основните характеристики на MMPI-A са:

- Съдържанието и езикът на айтемите са подходящи за подрастващите;
- По преценка на психолога, клиничните скали и скалите за валидност могат да изчислят още след попълването на първите 350 айтема, което представлява значително спестяване на времето за администрация;
- Нормите са специфични за подрастващите;
- При оценката е възможно да се открият специфични проблеми при юноши, включително семейни проблеми, хранителни разстройства, лекарствени зависимости и др.

III – та група методи

- ▶ **Проективни техники**, с високи възможности за диагностика, но значимо зависещи от професионализъм и интерпретационни възможности на диагностика. Това са методи, при които най – често няма удовлетворяващи психометрични показатели – надеждност и валидност.

- ТАТ
- КАТ
- Роршах
- Рисувателни тестове

Тематично-аперцептивен тест (ТАТ)

- ▶ **Тематично-аперцептивния тест (ТАТ)** е проективна техника, създадена от Кристияна Морган и Хенри Мъри (1935), състояща се в показването на серия неопределени образи с двойствено значение, на основата на които субектът трябва да съчини разказ. Основната хипотеза е, че идентифицирайки се с героя на разказа, субектът му атрибуира своите собствени мисли, чувства, влечения и проблеми. Интерпретацията на така получения материал, аналогичен на този от сънищата, е деликатна задача. Тя изисква солидни психоаналитични познания и трябва да бъде съпоставена с личното минало на субекта.
- ▶ **КАТ (Children Apperception Test)** е предназначен за деца и юноши. Детският аперцептивен тест за изследване на деца – в който действащи лица са животни, – е изработен от Л. Бел и С. Бел.

Тест на Роршах

- **Тестът на Роршах** е метод за психологическо оценяване, в което възприятието на субекта за мастилени петна е записвано и след това анализирано посредством сбор от научно установени алгоритми. Неструктурираната форма на платната позволява различни интерпретации, които от своя страна отразяват динамиката на дълбинните психични процеси, протичащи у изследваното лице.

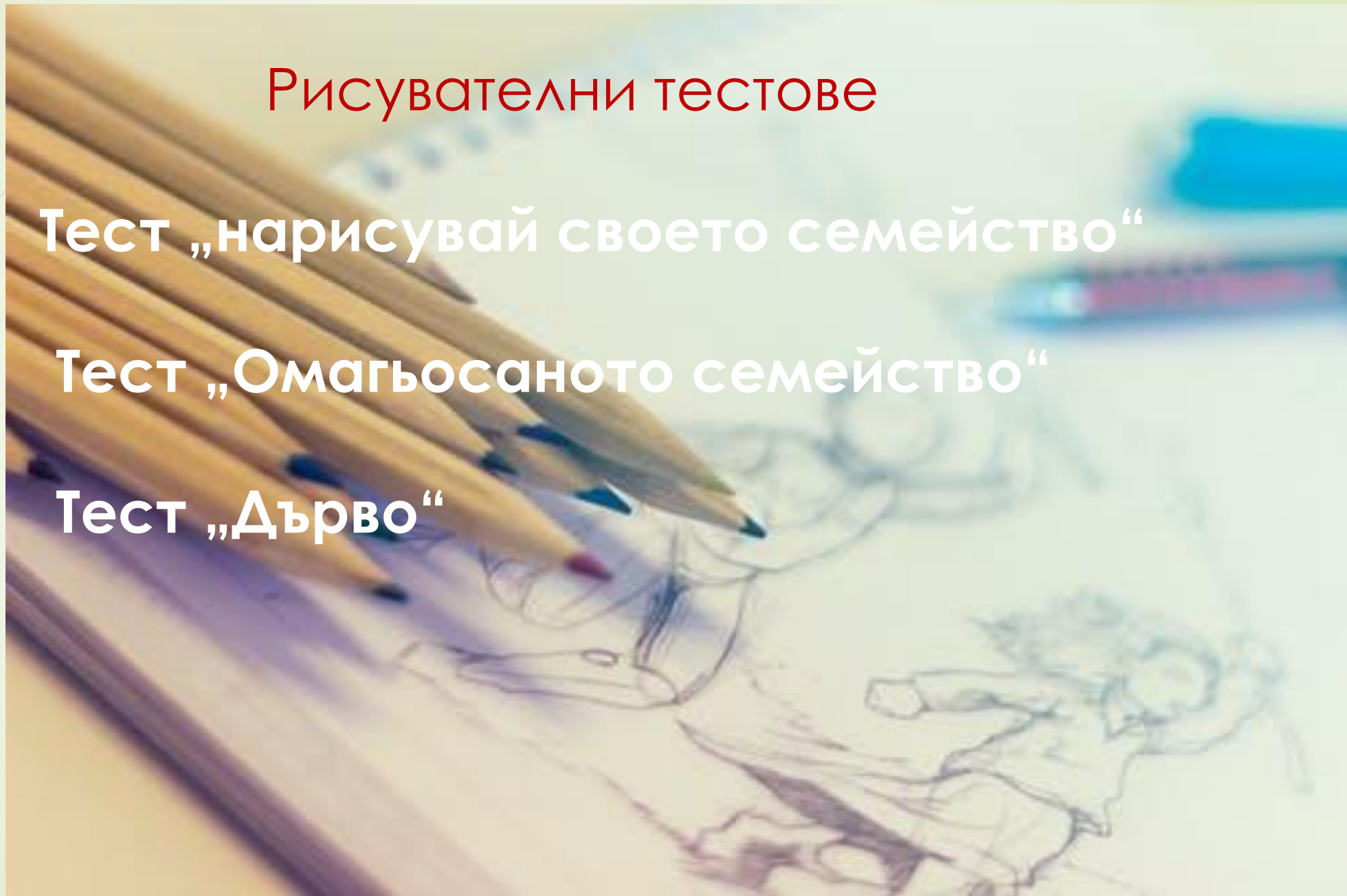

Рисувателни тестове

Тест „нарисувай своето семейство“

Тест „Омагьосаното семейство“

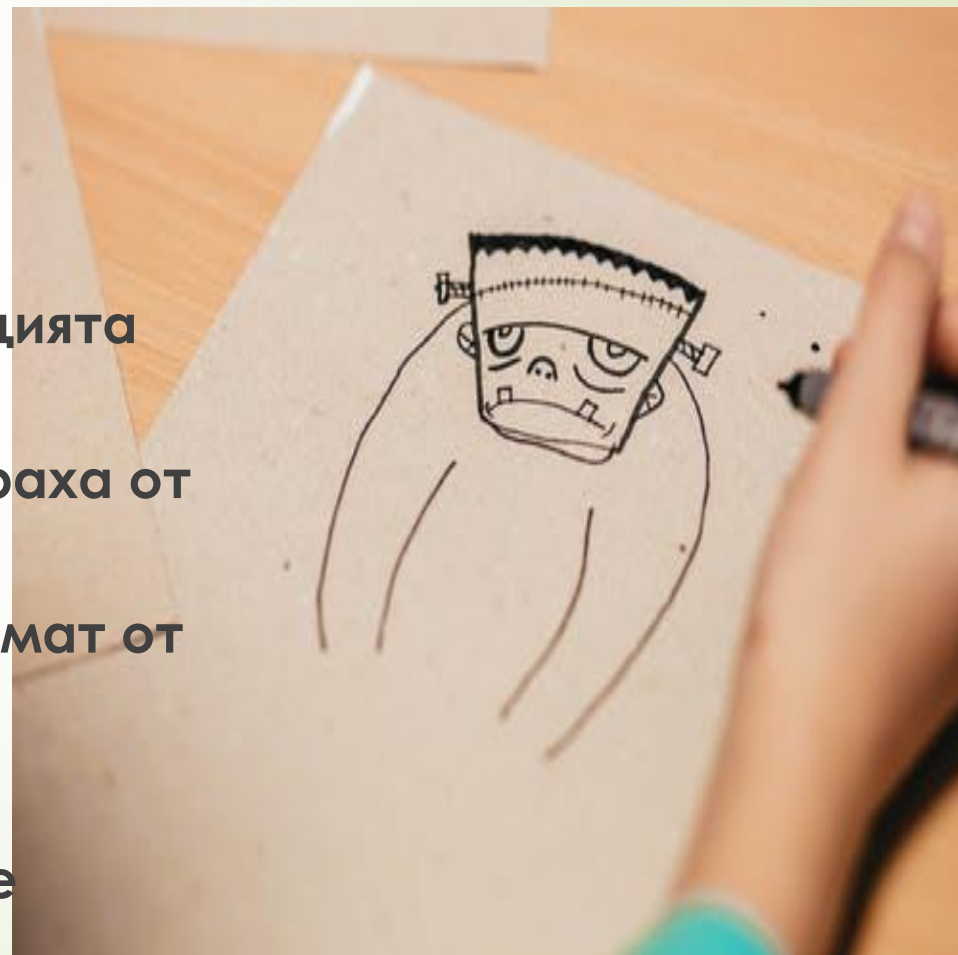
Тест „Дърво“

Рисувателните тестове – личностни индикатори

Характеристики и предимства:

- Служат като екран, на който се проецират личностни характеристики
- Съществува многозначност на интерпретацията при различните лица
- Преодоляват съпротивите, свързани със страха от неуспех, когато се даде тест с въпроси
- Във възрастта на средното детство се приемат от децата като форма на игра
- Дават свобода на изразяване
- Няма ограничения на времето за изпълнение

Рисувателен Тест „семејство“

ЦЕЛ: да се открие начина, по който детето преживява и възприема своето място в семејството, неговото отношение към семејството като цяло и към отделните му членове, както и някои психологически особености на изследваното дете.

Съществуват няколко варианта за инструкција към теста:

- „Нарисувай върху този бял лист твоето семејство.“
- „Нарисувай на този лист едно семејство.“
- „Нарисувай на този лист едно семејство така, че всеки да прави нешто.“

Процедура за провеждане:

- Наблюдава се поведението на детето – въпроси, които задава, коментари, последователност на нарисуваните фигури
- След завършване на рисунката се провежда беседа с определени въпроси.

Интерпретация:

Анализ на структурата на рисунката:

Всички членове ли фигурират в рисунката;

Има ли допълнителни персонажи в рисунката;

Разположение на членовете на семейството;

Рисунката отразява ли реална или фантазна ситуация;

Анализ на особеностите на нарисуваните фигури:

Богатство на детайли, декорации и цветове

Големината на фигурите

Пропускане на части от тялото

Анализ на процеса на рисуване:

Последователност на нарисуваните персонажи – кой е нарисуван на първо място

Паузи по време на рисуването

Спонтанни коментари

тест „Омагьосаното семейство“

цел – разкриване особеностите на детската личност в контекста на семейните взаимоотношения, както и евентуални конфликти и психологически проблеми, свързани със семейната ситуация

Инструкция – „Представи си, че у вас в къщи е дошъл вълшебник и е омагьосал цялото семейство – и възрастните, и децата. Вземи моливите, които ти харесват, и нарисуй на този лист какво се е случило.“

Интерпретация:

Формални критерии – като при теста „Нарисувай своето семейство“

Съдържателна характеристика – базира се върху рисунката и разказа на детето:

- Дали членовете на семейството са от един и същи вид
- Има ли някакъв интериор и детайли
- Каква символика за детето носят животните или предметите, които е нарисувало

Рисувателен Тест „Дърво“

- ▶ В „Тестът на дървото“ Кох определя 58 значими характеристики в рисунката на дървото, които имат диагностична стойност при определянето на основните личностни особености. Изборът на дървото, като представящо човешката личност се оправдава, според Кох от неговата висока символична стойност.
- ▶ Френската изследователка Рене Стора разработва вариант на теста с четири последователни рисунки на дърво. Цялата серия от рисунки формира определен личностен профил:
  - регистрира поведението в непозната среда;
  - въвежда лицето в позната среда;
  - дава информация за неосъществени в реалността потребности и малко осъзнати тенденции;
  - показва конфликтна ситуация, преживяна в детството, която все още влияе върху актуалното поведение;
- ▶ Тестът „Дърво“ и неговите разновидности може да се използва както при деца, така и при възрастни.

IV – та група методи:

- Диалогични методи - диагностична беседа, дискусии по казуси.

V – та група методи:

- Наблюдение. Той един от основните и присъства във всички методи. Този метод е най – приложим в ранната детска възраст.

Психодиагностиката е важен момент от изготвянето на цялостна оценка за моментното психично функциониране и състояние, както и за последващата терапевтична работа с дадено лице.

Използвана литература:

- ▶ Б. Минчев, И. Башовски, В. Банова, Н. Минчева, Психологично изследване на детето в начална училищна възраст
- ▶ Алексиева, Е. (2000)., Рисунките в психологическото изследване на личността
- ▶ http://www.zapsihologa.com/2013/01/blog-post_7899.html
- ▶ <https://www.novavizia.com/psihometricchni-testove>

Изготвили: Св. Арнаудов, М. Енчева, К. Делев